

Pavelló del 37 en la Barcelona del 92

A final del mes de juny s'inaugurarà la reconstrucció del Pavelló de la República a l'Exposició Internacional de París del 1937. Les peces més emblemàtiques només hi seran representades a través de reproduccions i el pavelló albergarà una exposició sobre la Barcelona del 93.

Paris, juny del 1937. S'inaugurava el Pavelló espanyol de la República. Mentrestant, l'estat espanyol vivia una guerra civil cruel. Josep Lluís Sert havia ideat un edifici simple, fet amb materials modestos. El pavelló, de tres plantes, era presidit per una gran escultura d'Alberto, *El pueblo espanol tiene un camino que conduce a una estrella*, i a la façana principal hi havia també una escultura de Juli González, *La Montserrat*, i un cap de dona de Picaso. A la planta baixa, oberta, prolongada per un pati cobert amb vela, hi havia emplaçat el *Gernika* de Picasso i, al davant, la font de mercuri d'Alexander Calder. A través d'una rampa s'anava a la segona planta, destinada a arts plàstiques i art popular, i per unes escales es baixava al primer

pis. Conforme el visitant anava baixant descobria l'immens mural de Joan Miró, *El pagès català en revolució*, també conegut per *El Segador*. Pel gener del 38 enderrocaven el Pavelló, unes obres eren destruïdes i altres iniciaven la diàspora.

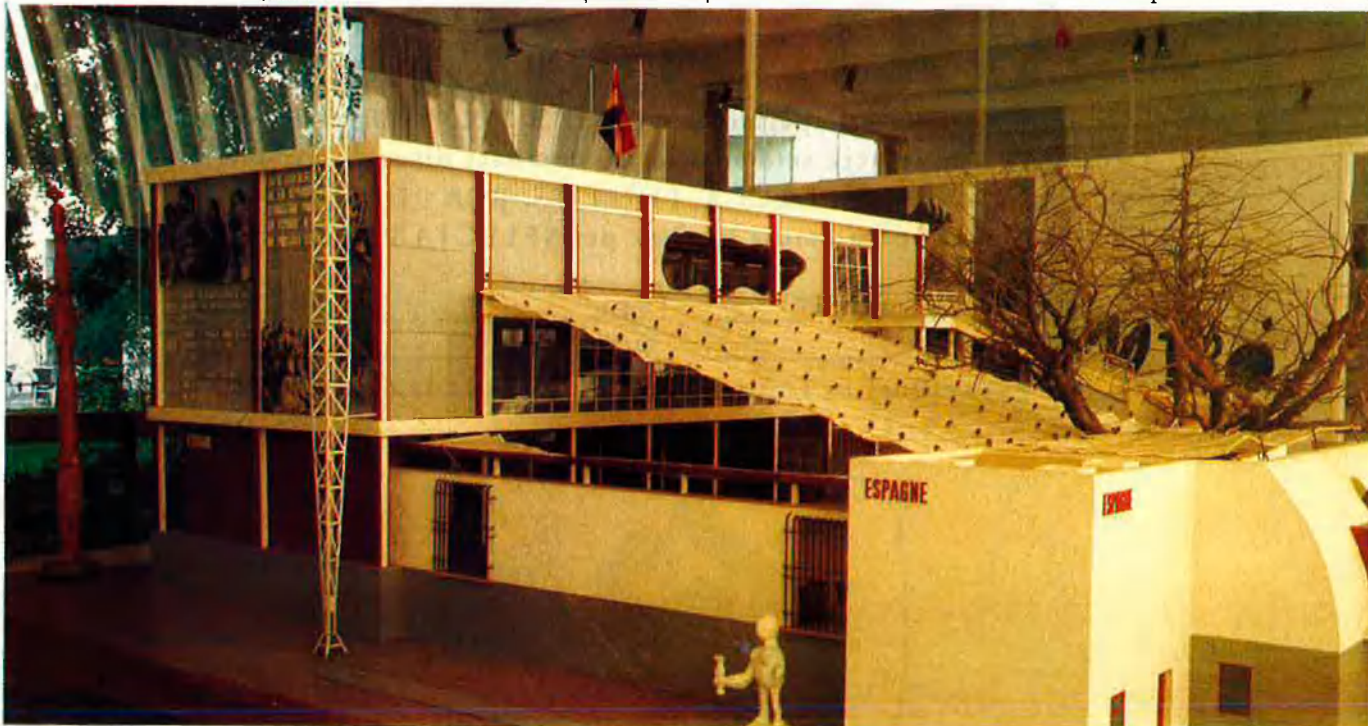
Barcelona, juny del 1992. Cinquanta-cinc anys després s'inaugurarà la reconstrucció del pavelló del 37 a la Vall d'Hebron. Un pavelló que vol simbolitzar l'enterrament de la guerra civil i que és una peça essencial del racionalisme arquitectònic català dels anys trenta.

La història de la reconstrucció, com tota història, és tortuosa i avança a base d'impulsos personals: l'any 1987 Francesc Sert, nebot de Josep Lluís Sert, i la muller, Maria del Mar Arnús, llançaven la

idea a l'Ajuntament de Barcelona per al 92. El projecte agradava tothom, però ningú no se'n volia fer càrrec, "no hi havia pressupost". Així es mantingueren les coses fins ben bé el 1990, quan la idea va arribar a l'IMPU (Institut Municipal de Projectes Urbans) on la urbanista Bet Galí i el director tècnic Antoni Acebillo decidiren de tirar-la endavant. L'impuls d'aquestes quatre persones féu que la reconstrucció comencés a agafar forma: el Ministeri de Cultura va donar cent milions de pessetes i la resta (uns 155) els aportà l'empresa Uralita (a canvi de construir una "planta zero", sota el pavelló, espai representatiu de l'empresa, però que no afecta l'estructura arquitectònica original). Es decidí l'emplaçament definitiu del pavelló a la Vall d'Hebron.

després d'haver parlat de la Vila Olímpica i de Montjuïc. Bet Galí diu: "Vam decidir la Vall d'Hebron per donar entitat a l'àrea i perquè des de l'Ajuntament es pretén descentralitzar els equipaments culturals de la ciutat". Es constituí una comissió tècnica assessora formada pels arquitectes Oriol Bohigas, Ignasi de Solà-Morales i Tomàs Llorens, i s'encarregaren les obres de reconstrucció als arquitectes Espinet, Ubach i Hernández de León. El mes de novembre de l'any passat es va posar la primera pedra de l'edifici.

L'edifici ja estava en dansa, era el moment d'iniciar les gestions per aconseguir de portar les obres més emblemàtiques del Pavelló, a fi que fossin presents a la inauguració i per exhibir-les durant els Jocs. Les primeres i més in-

Maqueta del reconstruït pavelló del 37.

JORDI MOHERA

tenses accions institucionals foren per aconseguir el *Gernika*. Actualment és del tot definitiu que aquesta obra no vindrà a la ciutat. Els motius que al·lega el Ministeri de Cultura són bàsicament polítics: a part Barcelona, molts altres llocs demanen el quadre (l'Expo de Sevilla, Màlaga...),

aquests artistes realitzaren al llarg de la guerra civil. És el cas de les màscares de La Montserrat i *Dona davant el mirall*, de Juli González, els estudis del *Gernika*, la sèrie *Barcelona* de Miró o les peces que Calder va realitzar a Barcelona durant la guerra. L'Ajuntament va desestimar

Guernika de Picasso.

AIXIU

però sobretot el poble de Gernika, i el govern espanyol no consentiria mai que l'obra anés al País Basc.

Pel que fa a les altres peces, *El Segador* de Miró ha desaparegut (però ningú no gosa dir que sigui destruït). L'escultura enderrocada és la d'Alberto, de la qual només resta una maqueta. *La Montserrat* de Juli González, actualment exposada al Stedelijk Museum d'Amsterdam, també serà impossible de portar-la a Barcelona, pel deteriorament en què es troba. I finalment, la font de mercuri de Calder, de la qual hi ha una reproducció a la Fundació Miró. Aquesta entitat la podria cedir, ja que per motius de seguretat, actualment no funciona, però la cessió sembla una opció difícil i poc negociable. Una altra opció que es planteja és de reproduir-la per segona vegada.

En el moment que ja se sabia quines peces no vindrien a Barcelona, els Sert feren unes propostes amb vista a la inauguració. El primer projecte anava encaminat a exposar tota un seguit d'obres que

aquesta proposta per manca de pressupost. El segon projecte ideava una mostra de pintura dels hereus de l'avantguardisme català. Peces que haurien cedit Tàpies, Chillida, Brosa... Aquesta segona proposta, mai no la va veure clara el consistori municipal.

A quatre mesos de la inauguració, la comissió intensifica les reunions, i el que sembla clar és que l'Ajuntament ha decidit d'exposar una sèrie de maquetes sobre la Barcelona del 93: "El pavelló del 37 ensenyava com estava el país en aquell moment. Nosaltres hem pensat que estaria bé seguir aquesta idea", explica Bet Galí. A més d'aquesta mostra, el que queda per decidir és quines obres es reproduïen i de quina manera. Així el *Gernika* i *El Segador* seran reproduïts en diapositiva i jocs de llums, a més es restaurarà la maqueta de l'escultura d'Alberto i alguns plafons de propaganda. Però queda encara un punt enlaira: aquest equipament cultural, ¿quina funció tindrà després dels Jocs? Els Sert han defensat des del prin-

Raons d'una reconstrucció

El 1937 el món fixava els ulls en Espanya, que vivia els moments més tràgics de la seva història. Hi havia esclatat una guerra civil, just quan Europa es debatia entre les democràcies i les dictadures totalitàries, que constituïen per ella

llenguatge grandiloqüent i oficialista. Davant aquells edificis acadèmics s'aixecava una simple "caixa transparent" suspesa en el buit, que es dissolia en el gran pati, desafiant la gravetat i el llenguatge.

Hi va haver obres paradigmàtiques realitzades expressament per al Pavelló, com ara el *Gernika* de Picasso i *El Segador* de Miró, o *La Montserrat* de Juli González. Art d'avantguarda carregat de compromís històric.

En ocasió dels JJ OO del 1992, Barcelona serà punt mundial d'encontre. Circumstància per la qual vam proposar la reconstrucció d'aquest mític Pavelló, com un Centre Cultural que hauria d'albergar tota mena de manifestacions d'avantguarda. Amb això també es perpetua la tradició de Barcelona com a aglutinadora i impulsora de l'art d'avantguarda. El Pavelló era un producte netament barceloní, impensable sense els antecedents de moviments artístics com ADLAN o el GATCPAC i, sobretot, sense la relació de Le Corbusier amb Sert. Tant Picasso com Miró, Juli González, Alexander Calder o Sert mateix van tenir una relació transcendent amb la ciutat de Barcelona. Tots, excepte Calder, s'hi havien format artísticament. I, per últim, la reconstrucció del Pavelló podria simbolitzar molt bé la fi de la lluita de les dues Espanyes després de deu anys d'estabilitat democràtica; ser l'enterrament de la guerra civil.

I si al seu dia fou un centre de propaganda antifeixista, avui podria representar un cant a la pau i a la concòrdia.

M. del Mar Arnús /
Francisco de Sert

mateixa un assaig general de la Segona Guerra Mundial.

Amb motiu de l'Exposició Internacional de París, el govern espanyol de la República, amb un esforç sense precedents, encarrega als arquitectes Lacasa i Sert el projecte del Pavelló, que aviat serà un símbol de la lluita contra el feixisme. Intel·lectuals i artistes van col·laborar-hi amb gran entusiasme: entre ells José Bergamín i Max Aub com a sots-comissaris, el director general de Belles Arts, Josep Renau amb els seus famosos fotomuntatges i cartells, i el poeta francès Louis Aragon. Hi deixaren grans obres Pau Picasso, Joan Miró, Juli González, Alberto Sánchez i Alexander Calder.

El Pavelló fou una fita no sols pel seu contingut polític sinó també per les seves característiques arquitectòniques, ben contraposades a la resta de pavellons que feien servir un

cipi que el pavelló fos un centre d'art de noves tendències, però l'Ajuntament de Barcelona hi és del tot reticent. Oriol Bohigas, regidor de Cultura, creu que la ciutat no té dèficit d'espais destinats a aquesta ac-

tivitat i ha proposat que el pavelló es converteixi en una biblioteca especialitzada en la guerra civil. És una idea dita, que va agafant cos, i que possiblement serà l'opció triada.

Montse Serra